

Raadsvoorstel

Onderwerp Uitvoeringsagenda Klimaatbestendig Groningen 2020-2024

Steller/telnr. M.Schuit/ 8423 Bijlagen 1

Classificatie	☒ Openbaar ☐ Geheim	
	☐ Vertrouwelijk	
Portefeuillehouder	Chakor	Raadscommissie
Langetermijn agenda (LTA) Raad	LTA ja: ☒ Maand 3 Jaar 2020 LTA nee: ☐ Niet op LTA	

Voorgesteld raadsbesluit

De raad besluit

De uitvoeringsagenda Klimaatbestendig Groningen 2020–2024 vast te stellen.

Samenvatting

Klimaatadaptie gaat over het toekomstbestendig maken van onze gemeente in relatie tot klimaatverandering. Het betreft het nemen van maatregelen waardoor wij de relatief hoge leefkwaliteit in onze gemeente ook in de toekomst op peil kunnen houden. De voorliggende uitvoeringsagenda Klimaatbestendig Groningen gaat op bovenstaande zaken nader in en beschrijft: 1. De verwachte effecten **van meer water, droogte, hitte, andere extreme weerssituaties en risico's van overstromingen**; 2. Een prioritering van deze effecten en stelt doelstellingen en een bepaald ambitieniveau voor het aanpakken daarvan; 3. Op welke manier wij denken te werken aan deze gestelde ambitie. Dit zowel in maatregelen als strategie. Samenwerken is in deze strategie een belangrijke pijler. Werken aan klimaatverandering is immers niet alleen iets voor de gemeente maar ook voor onze inwoners, ondernemers, bedrijven en (maatschappelijke) organisaties en instellingen.

B&W-besluit d.d.: 4-2-2020

Afgehandeld en naar archief

Paraaf

Datum

Aanleiding en doel

Het klimaat verandert. De verschillende effecten van het veranderende klimaat worden reeds mondiaal gevoeld. Ook in onze dorpen, wijken, bedrijventerreinen en binnenstad zijn de effecten voelbaar en hebben ze invloed op onze kwaliteit van leven en werken. De gevolgen van klimaatverandering kunnen gepaard gaan met hoge kosten. Een bekend voorbeeld is de schade die ontstaat als gevolg van extreme wateroverlast. Wellicht minder bekend zijn de toenemende zorgkosten die worden veroorzaakt door aan hittestress gerelateerde gezondheidsproblematiek (kwetsbare groepen zoals ouderen).

Om ons goed voor te bereiden op dit veranderende klimaat moeten we inzichtelijk hebben wat dit voor ons kan betekenen, waar onze prioriteiten en ambities op het thema liggen en op welke manier wij hieraan willen werken. De uitvoeringsagenda Klimaatbestendig Groningen geeft inzicht in deze zaken.

Hiernaast biedt klimaatadaptatie kansen.

Maatregelen zoals vergroening dragen bij aan onze gemeentelijke doelstellingen op andere thema's zoals biodiversiteit, gezondheid, ruimtelijke kwaliteit en economie. Hiernaast stelt onze omgevingsvisie Next City de leefomgeving in onze gemeente centraal. Het terugwinnen van de openbare ruimte is in het Coalitieakkoord benoemd als een belangrijk speerpunt. Werken aan klimaatadaptatie draagt vaak in directe zin bij aan deze doelstellingen.

De komst van het *Global Centre on Adaptation* biedt kansen voor onze gemeente en regio. Wij zijn als gemeente reeds nauw betrokken bij de verschillende activiteiten van het centrum. Onze kennisinstellingen en het bedrijfsleven haken zoveel mogelijk aan op dit instituut waardoor de noordelijke regio nadrukkelijk op de wereldkaart wordt gezet op het gebied van klimaatadaptatie. Noord Nederland is koploper op het gebied van klimaatmitigatie (de energietransitie). Dit bewijzen we met onze (regionale) strategie op bijvoorbeeld de waterstofeconomie of (lokaal) de wijkenergieplannen. Dit heeft reeds geleid tot meer bedrijvigheid en een sterk ontwikkelde kennisindustrie gericht op mitigatie. De komst van het Global Centre biedt de kans om dit nu ook op het thema klimaatadaptatie verder te ontwikkelen. Verschillende kennisinstellingen en de komst van een noordelijk netwerk gericht op klimaatadaptatie versterken de basis waarop wij dit verder kunnen uitbouwen. Hiernaast organiseren wij in samenwerking met het Global Centre **en de partners in het Akkoord van Groningen aan de 'Climate week 2020'** of Klimaatweek. Deze week staat volledig in het teken van klimaatadaptatie. Naast verschillende activiteiten voor professionals en onderzoekers maken ook een groot scala aan publieksactiviteiten deel uit van het programma. Als **gemeente en 'host' van dit mondiale instituut** en de activiteiten in de klimaatweek hebben wij uiteraard de verplichting om het goede voorbeeld te geven en dit ook te laten zien.

Kader

Via het coalitieakkoord Gezond, Groen, Gelukkig Groningen zet dit college in op het herwinnen van de openbare ruimte voor een groene (openbare) ruimte waarin onze bewoners gezond kunnen leven en waarin de effecten van een veranderend klimaat in kunnen worden opgevangen. Het coalitieakkoord kondigde een plan van aanpak op klimaatadaptatie aan. Voorliggende uitvoeringsagenda kan gezien worden als dit plan. Begin 2018 is de toenmalige gemeenteraad via een brief geïnformeerd over de te nemen stappen in relatie tot klimaatadaptatie (kenmerk 6715392). Het uitvoeren van de klimaatstresstest en het opstellen van een uitvoeringsagenda maakten onderdeel uit van dit stappenplan. Begin oktober 2018 hebben wij de oude gemeenteraad van Groningen middels een brief (kenmerk 7125973) geïnformeerd over de uitkomsten van de klimaatstresstest voor de voormalige gemeenten Groningen en Ten Boer. Daarnaast is de gemeenteraad in deze brief geïnformeerd over de vervolgstappen, te weten de uitbreiding van de stresstest met het grondgebied van de voormalige gemeente Haren en de ontwikkeling van onze uitvoeringsagenda.

Begin 2019 is de stresstest voor de voormalige gemeente Haren afgerond. Hiermee beschikken wij nu over een gebiedsdekkende stresstest. De stresstest is een belangrijke basis voor onze uitvoeringsagenda Klimaatbestendig Groningen en is daarom integraal in de uitvoeringsagenda opgenomen. Deze stresstestresultaten zijn afgelopen jaar verder aangevuld met verschillende analyses. Daarnaast hebben wij onze bewoners via een enquête en activiteiten op inspiratiefestival Lets Gro geconsulteerd en zijn verschillende strategische partners nader ondervraagd. Dit alles heeft geresulteerd in de strategische uitvoeringsagenda Groningen Klimaatbestendig 2020-2024 die wij u nu ter besluitvorming aanbieden.

Workshop met raadscommissie

Op 19 juni 2019 hebben we met uw raad (raadscommissie verkeer en beheer) een gesprek gehad over klimaatadaptatie en water en riolering. U heeft ons toen nadrukkelijk verzocht om een risicoanalyse te **maken, investeringen afgewogen tegen de risico's, waarop u uw politieke keuze kunt baseren**. Dit hebben wij in voorliggende uitvoeringsagenda Klimaatbestendig Groningen verder uitgewerkt.

Omgevingsvisie, de Next City

De centrale ambitie uit de Next City, namelijk het versterken van de leefkwaliteit, vormt de basis voor onze uitvoeringsagenda. Klimaatadaptatie is één van de uitgangspunten in de Next City. De Klimaatbestendig Groningen is hiermee een uitwerking van de Next City op het thema klimaatadaptatie.

Groninger water en rioleringsplan (GWRP)

De uitvoeringsagenda Klimaatbestendig Groningen en het Groninger Water en Rioleringsplan, zoals vastgesteld in uw raad van 27 november 2019, kunnen niet los van elkaar worden gezien. Verschillende uitwerkingen en maatregelen worden binnen de kaders van het GWRP opgepakt en uitgewerkt.

Nieuw groenplan

Op gemeentelijk niveau heeft de uitvoeringsagenda Klimaatbestendig Groningen 2020-2024 tevens een sterke relatie met het nieuwe Groenplan dat in het voorjaar van 2020 wordt voorgelegd aan uw raad. Het groenplan gaat nader in op de relatie van klimaatverandering en groen(maatregelen). De uitvoeringsagenda geeft met name de prioriteiten aan. Het Groenplan vertaald deze prioriteiten naar concrete te nemen groenmaatregelen. Klimaatadaptatie was reeds in de oude groenstructuurvisie Groene Pepers (2009) een onderwerp.

Het Rijk

Het Rijk ziet de noodzaak voor klimaatadaptief beleid / handelen. Het heeft in verschillende beleidsdocumenten zoals de Nationale Adaptatie Strategie (NAS) en het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) aangegeven dat gemeenten aan de slag moeten met dit thema. In het DPRA wordt aangegeven dat voor 2020 klimaatadaptatie onlosmakelijk onderdeel van beleid en uitvoering moet zijn van alle overheidslagen. Het DPRA streeft naar een klimaatbestendig en waterrobuust Nederland in 2050.

Argumenten en afwegingen

De uitvoeringsagenda geeft een prioritering van aan te pakken situaties, formuleert een aantal doelstellingen en stelt een bepaalde ambitie waarlangs wij willen werken aan het thema klimaatadaptatie. Voor gedetailleerde informatie rondom de verschillende gebruikte analyses verwijzen wij u naar het bijlageboek behorende bij de uitvoeringsagenda. Het bijlageboek kunt u via de volgende link downloaden: • <https://gemeente.groningen.nl/sites/default/files/Uitvoeringsagenda-Klimaatbestendig-Groningen-Bijlagen.pdf>

Prioritering van effecten en maatregelen

De klimaatstresstest is in feite een inventariserend onderzoek naar alle mogelijke effecten en potentiële kwetsbaarheden in onze gemeente. Een prioritering geeft het nog niet. Deze prioritering hebben wij begin 2019 opgepakt. Doormiddel van verschillende risicosessies met een brede interne ambtelijke vertegenwoordiging en regionale partners (veiligheidsregio, GGD, provincie en waterschappen) zijn wij tot een prioritering gekomen. De prioritering leidt tot een indeling van **'urgente, onwenselijke en acceptabele'** situaties. De meest urgente situaties willen wij op de korte termijn gaan oppakken. Met deze termijn wordt in ieder geval de komende vier jaar bedoeld. **Het betekent niet dat ook situaties die wij als 'onwenselijk' of 'acceptabel' hebben beoordeeld nu niet in oogschouw nemen. Daar waar kansen liggen om situaties op te lossen zullen we die kans pakken.** Dit o.a. in relatie tot de strategie van het *meekoppelen*, zie hieronder.

Voorbeelden van urgente situaties:

1. Schade aan functies van hulpdiensten, kinderopvang, onderwijs en BRZO bedrijven door neerslag of extreem weer;
2. Functies van hulpdiensten en kwetsbare groepen zijn onbereikbaar of ontoegankelijk door neerslag of extreem weer;
3. Uitval vitale elektrische installaties van hulpdiensten, BRZO bedrijven, GWL, Telecom & ICT en pompen & gemalen door neerslag of extreem weer;
4. Oprijvende putdeksels en verslechtering waterkwaliteit/verspreiding ziekteverwekkers door overstort riool; op en rondom onderwijs, kinderopvang, kwetsbare ouderen/groepen, wegen, recreatiegebieden en evenementen;
5. Ongelukken op aanrijdroutes van hulpdiensten en tijdens evenementen door extreem weer;

6. Verdroging van monumentale bomen; 7. Drinkwatertekort door lage grond- en oppervlaktewaterstand en toenemende vraag naar water; 8. Risico op paalrot, zetting, verzakking, inklinking en schade aan fundering door droogte; in het bijzonder bij openbare gebouwen, woningen en pompen & gemalen; 9. Bermbranden in de openbare ruimte, langs wegen en langs aanrijdroutes van hulpdiensten; 10. Toenemende ziekenhuisopnames en gezondheidsklachten door hitte; 11. Toenemende vraag naar koelteplekken vanuit het onderwijs, kinderopvang, ziekenhuizen, verpleeghuizen en kwetsbare ouderen/groepen; 12. Schade aan infrastructuur op aanrijdroutes van hulpdiensten; 13. Black-out van stroomvoorzieningen van hulpdiensten, pompen en gemalen door hitte; 14. Afname van (drink)waterkwaliteit en koelwater door toenemende hitte; 15. Afname van arbeidsproductiviteit door hitte, in het onderwijs en de kinderopvang.

De maatregelen om urgente situaties op te lossen worden in de uitvoeringsagenda aangegeven. Om mogelijke waterproblemen op te lossen geeft de uitvoeringsagenda een prioritering die binnen de kaders van het Groninger Water en Rioleringsplan gedetailleerd worden uitgewerkt. Het toevoegen van groen is een belangrijke maatregel om hitte te bestrijden. In het nieuwe Groenplan wordt in meer detail aangegeven op welke manier we dat de komende jaren moeten gaan doen. Zorginstellingen, ziekenhuizen en basisscholen en kinderdagverblijven zijn locaties waar de eerste prioriteit ligt. Ook onze binnenstad als belangrijke economische motor van onze gemeente heeft de aandacht. De aantrekkelijkheid van onze binnenstad kan door klimaatverandering in de toekomst verminderen. Zo ging de horeca op de Grote Markt afgelopen jaar later van start om medewerkers tegen de aanhoudende hitte te beschermen. We kunnen het als gemeente echter niet alleen. Daarom wordt in onze uitvoeringsagenda nadrukkelijk ingezet op samenwerking, informatie en de dialoog. Onze bewoners, ondernemers, andere (grond) eigenaren hebben hun rol te spelen. Zie voor meer onder 'Maatschappelijk draagvlak en participatie'.

Doelstellingen

Vanuit onze prioritering kunnen we onze doelstellingen formuleren. Samengevat zijn dit:

1. Zoveel mogelijk wateroverlast in de toekomst voorkomen en waar mogelijk verminderen;
2. Hittestress in de toekomst voorkomen en waar mogelijk verminderen;
3. Werken aan klimaatadaptatie biedt kansen voor het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit;
4. Kwetsbare groepen in onze samenleving extra beschermen tegen de effecten van een veranderend klimaat.

Een nadere toelichting op deze doelstellingen kunt u in de uitvoeringsagenda terugvinden.

Een ambitieniveau op basis van kosten en baten

Op basis van risico-inschattingen en verschillende analyses zijn de kosten en baten tegen elkaar afgezet. Hiermee geven wij gehoor aan de opmerkingen gemaakt in de workshop met de raadscommissie van juni 2019. Met de kosten wordt de benodigde investering bedoeld. De baten worden ingevuld door de potentiële schade die in de toekomst kan optreden. Deze schade wordt door de investering voor een groot deel vermeden en kan daarmee als baten worden gezien.

De inschatting van de te verwachten kosten is gebaseerd op kentallen van projecten bij een aantal andere middelgrote gemeenten. Een belangrijke strategie in het bepalen van de kosten is het *meekoppelen* van klimaatadaptatieve maatregelen op andere werkzaamheden in de openbare ruimte. Hierbij kan gedacht worden aan regulier beheer en onderhoud van straten en riolering. Maar ook aan uitvoeringsprojecten zoals het aanleggen van een warmtenet (het pilot project in Paddepoel is hiervan een voorbeeld). De gedachte achter het meekoppelen is met name kostenefficiëntie. Het is per m2 goedkoper om werk aan elkaar te koppelen, de straat hoeft dan immers maar één keer open.

Om een goede afweging te kunnen maken hebben we drie **scenario's** door laten rekenen; klimaatbestendig Groningen 2035, 2050 en 2080. Hierbij is 2080 gekozen vanwege de beheerscyclus van ongeveer 60 jaar. We hebben gesteld dat we elke straat in de gemeente binnen 60 jaar wel eens zijn tegengekomen. We hebben dan 100% kunnen meekoppelen. De schade die we met deze investeringen kunnen vermijden (schatting) is voor wateroverlast gebaseerd op het rekenmodel Wolkenbreukschatter. Voor het thema hitte is een inschatting gemaakt op basis van het meest recente literatuuronderzoek. Een toelichting op de berekeningen kunt u terugvinden in het bijlagenboek van de voorliggende uitvoeringsagenda. Al met al kent de kosten-baten analyse nog te weinig zekerheid om de kosten en de baten direct naast elkaar te zetten en op basis daaruit direct concrete (financiële) conclusies te kunnen trekken. Genoemde bedragen moeten dan ook gezien worden als indicatief. Wel kunnen er uit deze analyses een bepaalde richting en een aantal principes worden afgeleid.

Scenario 2080

De inschatting is dat de schadekosten voor het scenario 2080 groter zijn dan de benodigde investeringen voor het klimaatbestendig maken van de gemeente. We hebben immers 100% kunnen meekoppelen en zijn daarmee het meest kosten efficiënt. De kosten voor dit scenario worden geschat op 54 miljoen. Dit betekent wel dat we tot 2080 geen extra maatregelen nemen om de verwachte schades te voorkomen. **Dit betekent dat onze gemeente langer worden blootgesteld aan de risico's op schade. Ten opzichte van de andere scenario's is de kans dat bijvoorbeeld extreme buien tussen nu en 2080 vaker gaan vallen. Een keuze voor dit scenario betekent een acceptatie van dat risico met daarbij behorende schades.**

Scenario 2035

In het scenario, wanneer Groningen klimaatbestendig is in 2035, krijgen inwoners juist weinig te maken met risico's op schade. **De kans dat een extreme bui binnen nu en 15 jaar valt is immers klein in vergelijking met de andere scenario's. Het is echter wel het meest kostbare scenario. We kunnen binnen nu en 15 jaar maar beperkt meekoppelen (ingeschat slechts 25%). Deze benodigde investering is dermate groot dat deze niet opweegt tegen de verwachte risico's. Dit ook gezien de grote inspanning die er dan op planvormingsniveau nodig is de komende jaren.** De kosten voor dit scenario worden geschat op 176 miljoen.

Scenario 2050

Het meekoppelen van werkzaamheden blijft in dit scenario een belangrijke strategie. 50 % van de locaties worden op die manier aangepakt. Betekent dus ook dat voor de helft van de locaties een duidelijke prioritering moet worden gegeven in de beschikbare middelen in ons Groninger Water- en Rioleringsplan en middelen die beschikbaar zijn in relatie tot groenmaatregelen (o.a. in het Eelde compensatiefonds en Stedelijk investeringsfonds). De kosten voor dit scenario worden geschat op 135 miljoen.

Conclusie: Klimaatbestendig Groningen in 2050

Waar de investeringen te groot zijn voor het 2035-scenario en de schadekosten en het risico daarbij te hoog voor het scenario-2080 biedt het 2050 scenario een meer gebalanceerde verhouding tussen de investering, de vermeden schades en het risico op een extreme bui. Op basis van hierboven aangegeven afwegingen en argumenten hebben wij in de uitvoeringsagenda onze ambitie gesteld op een *klimaatbestendig Groningen in 2050*. Met deze ambitie sluiten wij ons aan bij de ambitie die het Rijk zich heeft gesteld.

Maatschappelijk draagvlak en participatie

Een klimaatbestendig Groningen in 2050 kunnen we niet alleen. Ons ambitieniveau (zie hierboven) is met name gebaseerd op investeringen in de openbare ruimte. Daar hebben we als gemeente immers de regie. Een groot deel van het oppervlak van onze gemeente is echter in eigendom van derden. We zijn daarin afhankelijk van de actie- en investeringsbereidheid van anderen.

Naast de fysieke aanpassingen heeft klimaatadaptatie ook een sociale en gedragskant. In de omgang met het veranderende klimaat gaat het niet alleen om het aanleggen van een groene tuin. Inwoners moeten zich bijvoorbeeld ook wapenen tegen de schadelijke effecten van de zon en de hitte door zich goed in te smeren **en voldoende water te drinken. De sociale cohesie of het 'Noaberschap' in onze dorpen heeft daarbij een belangrijke rol.** Denk hierbij aan de ondersteuning van kwetsbare groepen in onze samenleving zoals ouderen.

In onze uitvoeringsagenda zetten wij daarom ook sterk in op communicatie en participatie. Naast onze actie en ondersteuning in relatie tot groenparticipatie en Operatie Steenbreek willen wij onze bewoners in toenemende mate wijzen op de handelingsperspectieven die zij zelf hebben op het gebied van een klimaatbestendige leefomgeving. Hiervoor zien wij nog wel verschillende uitdagingen.

De afgelopen jaren zien we een toename in de vraag naar ondersteuning maar weten ook dat de bewustwording op het thema en vervolgens de actiebereidheid nog niet voldoende aansluit bij de ambitie die wij ons zelf in de agenda hebben gesteld.

We hebben dit onder andere gemerkt aan de opkomst bij verschillende bijeenkomsten rondom de stresstest. Deze bijeenkomsten waren gericht op belangrijke stakeholders binnen verschillende sectoren. We hebben zeer breed uitgenodigd. Van zorg/welzijnsinstelling tot politie en corporaties. Een groot aantal belangrijke stakeholders werden echter nog gemist in de deelname.

In 2019 hebben we via Groningen Gehoord een enquête uitgezet onder onze inwoners. Opvallend was de beantwoording over de verantwoordelijkheid voor het oppakken van maatregelen ten behoeve van klimaatadaptatie. Veel respondenten zien de overheid als belangrijkste actiehouder. We zien dit graag verschuiven zodat dat inwoners zich meer bewust zijn van hun eigen verantwoordelijkheid en van de handelingsperspectieven die zij hebben (zie bijlage bij de uitvoeringsagenda voor de enquête resultaten). We willen dus naar een verbreding en intensivering van onze communicatie en zoeken in toenemende mate gericht naar samenwerking en participatie op het thema klimaatadaptatie. We richten ons zowel op de individuele bewoner en ondernemer als op grotere instellingen en organisaties. Deze belangrijke stakeholders hebben een grote meerwaarde in het klimaatbestendig maken van onze gemeente.

Financiële consequenties

Het jaarlijks investeringsniveau dat nodig is om de ambitie Groningen klimaatbestendig in 2050 te kunnen halen wordt zoveel mogelijk binnen bestaande middelen en budgetten gezocht. Voorbeelden hiervan zijn budgetten binnen het Groninger Water- en Rioleringsplan en het Eelde compensatiefonds.

Een belangrijke voorwaarde hierbij is dat de strategie van meekoppelen zoveel mogelijk wordt geïntegreerd in onze manier van werken en uitvoeren. Dit vergt een integrale werkwijze waarvoor in de interne gemeentelijke organisatie nog in toenemende mate afstemming en samenwerking nodig is. Een belangrijke reden waarom de interne communicatie als onderdeel in onze uitvoeringsagenda is opgenomen.

Overige consequenties

Er zijn geen verdere consequenties.

Vervolg

Na besluitvorming in uw gemeenteraad gaan wij aan de slag met onze uitvoeringsagenda. Wij zullen u periodiek informeren over de voortgang. Hiernaast wordt u ook via het sectorale spoor, bijvoorbeeld uitwerkingen, plannen en projecten vanuit het Groninger Water en Rioleringsplan en Groenplan, nader geïnformeerd.

Lange Termijn Agenda

De uitvoeringsagenda Klimaatbestendig Groningen staat op de LTA gepland voor maart 2020.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,

burgemeester,
Koen Schuiling

secretaris,
Christien Bronda

Dit raadsvoorstel is elektronisch aangemaakt en daarom niet ondertekend.